

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü

Sayı : B.03.0.UİG.0.00.00.06/010.06.02/1-2
Konu : Hukuki Konularda Uluslararası İstinabe
Taleplerine Uygulanacak Esaslar

16..11./2011

GENELGE
No: 63/2

Uygulamada karşılaşılan sorunlar dikkate alınarak 01/03/2008 tarihli ve 63/1 sayılı Genelgemizin istinabeye ilişkin hükümleri yerine Hukuki Konularda Uluslararası İstinabe Taleplerine Uygulanacak Esaslara dair Genelgenin yürürlüğe konulmasına ihtiyaç duyulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM
TÜRKİYE'DEN YURT DIŞINA YAPILACAK İSTİNABE TALEPLERİ

1. Uluslararası istinabenin kaynakları, ikili anlaşma veya çok taraflı sözleşmeler ile uluslararası adli yardımlaşma kurallarıdır. Genel olarak uluslararası usul hukukunda istinabe, mahkemenin görmekte olduğu bir davada nihaî karara varabilmek için fiilî ve hukuki engeller nedeniyle yapamayacağı tarafların veya tanıkların dinlenilmesi, bilirkişi incelemesi, keşif yapılması gibi usulî işlemleri yabancı bir devletin yetkili makamına yaptırmasıdır.
2. Türkiye bir çok devlet ile istinabe taleplerinin yerine getirilmesi için iki taraflı adli yardımlaşma anlaşmaları imzalamış ve aynı zamanda bu konuda en önemli uluslararası kaynakları oluşturan 1954 tarihli Hukuk Usulüne Dair Sözleşmesi (bundan sonra 1954 tarihli Sözleşme olarak anılacaktır) ile 1970 tarihli Hukukî veya Ticarî Konularda Yabancı Ülkelerde Delil Sağlanması Hakkında Sözleşme'ye (bundan sonra 1970 tarihli Sözleşme olarak anılacaktır) taraf olmuştur.
3. Kural olarak, yabancı devletlerden istinabe talep edilmesi halinde; öncelikle o devlet ile Türkiye arasında ikili anlaşma veya çok taraflı sözleşme olup olmadığına bakılır. Eğer bir anlaşma veya sözleşme varsa istinabe söz konusu anlaşma veya sözleşme hükümlerine göre yerine getirilir.

Çok Taraflı Adli Yardımlaşma Sözleşmesi Bulunması Halinde:

4. 1954 tarihli Sözleşmenin 8 ila 16'ncı maddeleri arasında istinabe, diğer maddelerinde de adli müzaheret, teminat, yargılama giderlerine ilişkin kararların tenfizi gibi adli yardımlaşma konuları düzenlenmiştir.
5. 1970 tarihli Sözleşme ise sadece istinabe konularını düzenlemekte olup anılan Sözleşmenin 29'uncu maddesinde her iki Sözleşmeye taraf olan devletler bakımından bu Sözleşmenin, 1954 tarihli Sözleşmenin 8 ila 16'ncı maddeleri arasındaki hükümlerin yerini alacağı belirtilmiştir.

6. Sözleşmenin 1'inci maddesi uyarınca, hukuki ve ticari konularda bir âkit devletin adli makamı, kendi kanun hükümlerine uygun olarak istinabe yolu ile diğer âkit tarafın yetkili makamından bir adli işlemin yerine getirilmesini veya delil sağlanmasını talep edebilir. Ancak, istinabe yolu ile elde edilmesi amaçlanan delillerin açılmış veya açılacak olan adli davalarda kullanılması gerekmektedir.

7. Sözleşmenin 2'nci maddesi uyarınca anılan Sözleşmenin uygulanmasında Bakanlığımız Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü merkezî makam görevini yerine getirmektedir.

8. Türkiye, Sözleşmenin 4'üncü maddesinin 2'nci fıkrasına koyduğu çekince ile Sözleşmenin 1'inci kısmına göre yerine getirilecek istinabe taleplerinin 4'üncü maddenin 1'inci ve 5'inci fıkralarına uygun olarak Türkçe düzenlenmesi zorunluluğunu belirtmiştir.

9. Türkiye ayrıca, Sözleşmenin 16 ve 17'nci maddelerinde öngörülen izni vermeye yetkili makam olarak Adalet Bakanlığı'nın tayin edildiğini ve Sözleşmenin 23'üncü maddesine göre, "Common Law" devletlerinde tanınan bir usul olan belgelerin dava öncesi ortaya çıkarılmasını sağlamak amacıyla yönelik istinabe taleplerini yerine getirmeyeceğini beyan etmiştir.

10. 1970 tarihli Sözleşme'ye taraf olan devletler Ek (2)'de yer almaktadır.

11. Sözleşmenin "istinabe talebi" başlıklı 1 ilâ 14'üncü maddelerinde istinabe talebinin düzenlenmesi usulüne göre; yabancı devlet yetkili makamlarına gönderilecek istinabe talebine esas olmak üzere, yapılması istenen işlemlerin belirtildiği, ilgili adli makamın imza ve mührünü taşıyan bir istinabe talep yazısı düzenlenir Ek (1). Ayrıca, istinabe işlemi yerine getirilirken hazır bulunma talebi varsa, istinabenin yapılacağı yer ve tarihin bildirilmesi istenir. Talep yazısı ile eklenecek evrakın Türkçe aslı veya onaylı örneklerinin yabancı devletin dilinde yapılmış tercümeleleri ile birlikte ikişer takım halinde düzenlenerek Bakanlığımıza gönderilir.

12. Sözleşme uyarınca bir istinabe talebinin yerine getirilmesi, talep edilen devletin adli makamlarının yetkisine girmemekte veya talep edilen devletin egemenliğine veya güvenliğine zarar verebilecek nitelikte ise talep edilen devlet tarafından reddedilebilir.

13. Sözleşmeye taraf devletlerin yazışma dilleri Ek (3)'de yer almaktadır.

1954 Tarihli Sözleşmeye Göre İstinabe Usulü

14. Türkiye, 1954 tarihli Sözleşmenin 15'inci maddesine koyduğu çekince ile diplomatik memurların veya konsolosluk görevlilerinin sadece kendi vatandaşlarına karşı istinabe yapabilme yetkisini kabul etmiştir.

15. Sözleşmeye taraf olan devletler Ek (4)'de yer almaktadır.

16. Sözleşmenin 8 ilâ 16'nci Maddelerine Göre İstinabe Usulü

a. Sözleşme hükümlerine göre yabancı devlet yetkili makamlarına gönderilecek istinabe talebine esas olmak üzere, yapılması istenen işlemlerin belirtildiği, ilgili adli makamın imza ve mührünü taşıyan bir istinabe talep yazısı düzenlenir Ek(1). Ayrıca, istinabe işlemi yerine getirilirken hazır bulunma talebi varsa, istinabenin yapılacağı yer ve tarihin bildirilmesi istenir. Talep yazısı ile eklenecek evrakın Türkçe aslı veya onaylı örnekleri, yabancı devletin dilinde yapılmış tercümeleleri ile birlikte ikişer takım halinde hazırlanarak Bakanlığımıza gönderilir.

b. Sözleşmesinin 9'uncu maddesi uyarınca istinabe evrakı Bakanlığımızca diplomatik kanaldan yabancı devlet makamına gönderilir. Mahkemelerimizin doğrudan doğruya yabancı

devlet makamından istinabe talebinde bulunma yetkileri yoktur. Bu tür talepler yabancı makamlarca geri çevrilmektedir.

c. Sözleşmeye göre istinabe talebinin yerine getirilmesi ancak; belgenin doğruluğu tespit edilmemişse, talep edilen devlette istinabenin yapılması adli makamların yetkisi dışında kalıyorsa veya istinabenin yapılacağı devlet bunun ülkesinin egemenliğini veya güvenliğini ihlal edecek nitelikte olduğu kanısına varırsa reddedilebilir.

İki Taraflı Adli Yardımlaşma Sözleşmesi Bulunması Halinde:

17. İki taraflı adli yardımlaşma anlaşmasına göre, yabancı devlet yetkili makamlarına gönderilecek istinabe talebine esas olmak üzere, yapılması istenen işlemlerin belirtildiği, ilgili adli makamın imza ve mührünü taşıyan bir istinabe talep yazısı düzenlenir Ek(1). Ayrıca, istinabe işlemi yerine getirilirken hazır bulunma talebi varsa, istinabenin yapılacağı yer ve tarihin bildirilmesi istenir. Talep yazısı ile eklenecek evrakın Türkçe aslı veya onaylı örneklerinin yabancı devletin dilinde yapılmış tercümeleri ile birlikte ikişer takım halinde hazırlanarak Bakanlığımıza gönderilmesi gerekir.

18. İki taraflı adli yardımlaşma anlaşmasına göre, istinabe talebi ancak, talep edilen devlette istinabenin yapılması adli makamların yetkisi dışında kalıyorsa veya bu devletin kamu düzenine, egemenliğine ya da güvenliğine aykırı görülmekte ise reddedilebilecektir.

19. Devletlere göre istinabe işlemlerinde uygulanacak esaslar Ek(5)'tedir.

İkili Anlaşma veya Çok Taraflı Sözleşme Bulunmaması Halinde:

20. İstinabe yapılacak devlet ile Türkiye arasında bu konuda bir anlaşma veya sözleşme yoksa, istinabe karşılıklılık esasları çerçevesinde uluslararası adli yardımlaşma kurallarına göre yerine getirilir.

21. Yabancı devlet yetkili makamlarına gönderilecek istinabe talebine esas olmak üzere, yapılması istenen işlemlerin belirtildiği, ilgili adli makamın imza ve mührünü taşıyan Ek(1)'de yer alan talep yazısı düzenlenir. Söz konusu talep yazısında, ayrıca davacı ve davalı ile dinlenecek tanıkların isim ve adresleri, kısaca davanın konusu, tanıklara sorulacak sorular ile istinabe konusu diğer hususlar maddeler halinde belirtilir. Talep yazısı ile eklenecek evrakın Türkçe aslı veya onaylı örneklerinin, gönderilecek yabancı devletin dilinde yapılmış tercümeleri ile birlikte ikişer takım halinde hazırlanarak Bakanlığımıza gönderilir.

İstinabe Evrakının Düzenlenmesinde Dikkat Edilecek Hususlar

22. İstinabe evrakı, Türkçesi ve gönderilecek devlet dilinde tercümesi olmak üzere ikişer takım olarak hazırlanır. Bütün sayfalar nüsha olarak ayrı ayrı yazılmalı, karbon kağıdı veya fotokopi kullanılarak çoğaltılmamalıdır.

23. Yurt dışına gönderilecek istinabe evrakının temiz, okunaklı, silintisiz ve düzgün olmasına özellikle itina gösterilmelidir, bu nitelikte olmayan belgeler yeniden düzenlenmek üzere ilgisine iade edilir.

24. İstinabe yolu ile dinlenecek kişiler farklı şehir veya yerleşim yerlerinde bulunmakta iseler, istinabe evrakı yetkili adli makamlara hitaben ayrı ayrı düzenlenir.

25. İstinabe talebinin belirlenen duruşma gününe kadar yerine getirilememesi durumunda geri çevrilmemesi için evraka zorunlu haller dışında duruşma tarihi yazılmaz.

26. Bir kısım icra müdürlüklerinin alacaklının başvurusu üzerine, yurt dışında bulunan borçlu aleyhinde haciz kararı vererek alacağın borçlunun aylığından haczen kesilmesi gibi

taleplerine ilişkin istinabe evrakını Bakanlığımıza gönderdikleri görülmektedir. Cebrî icra yetkisinin, egemenlik haklarının kullanılmasının bir sonucu olması nedeniyle, yabancı devletlerde yerine getirilmesi mümkün bulunmayan bu gibi talepler Bakanlığımıza gönderilmeyerek, alacaklıların gereksiz tercüme masrafı ödemeleri önlenmelidir.

27. İstinabe talebinde, davanın konusu, iddia ve savunma özet olarak belirtileceğinden ayrıca dava veya cevap dilekçelerinin ve bunların tercümelerinin eklenmesine gerek bulunmamaktadır.

28. İstinabe evrakının yurt dışına gidiş ve dönüşü için ödenmesi gereken posta giderlerinin Bakanlığımızca her takvim yılı başında düzenlenip Resmî Gazete’de ilan edilen “Yurt Dışı Tebligat ve İstinabe Taleplerinde Uyulması Gereken Usul ve Esaslara Dair Tebliğ” hükümlerine göre tespit edilerek ilgisince Maliye Bakanlığının “Muhtelif Gelirler” hesabına yatırılması sağlanarak buna dair makbuzun bir örneği Bakanlığımıza gönderilen evraka eklenir veya makbuzun tarih ve sayısı bildirilir.

29. Posta giderinden ayrı olarak, yabancı devlet makamlarınca istinabe talebinin yerine getirilmesinden dolayı istenen tanıklık, bilirkişi ücreti gibi istinabe masraflarının da anılan “Tebliğ”e göre belirlenerek, ilgisince mahkeme veznesine depo ettirilir ve buna ilişkin makbuz örneği Bakanlığımıza gönderilen evraka eklenir veya makbuzun tarih ve sayısı bildirilir.

30. Yurt dışına gönderilen istinabe talebinin yerine getirilmesinden vazgeçilmesi, takipsizlik nedeniyle dosyanın işlemde kaldırılması veya karara çıkması hallerinde Bakanlığımıza bilgi verilip, paranın iadesi konusunda muvafakat alınmadan ve evrak geri istenmeden depo edilen para sahibine iade edilmemelidir.

31. Uygulamada çoğunlukla Bakanlığımıza gönderilen istinabe evrakına pul eklendiği görülmektedir. Bakanlığımızla yapılan yazışmalarda pul gönderilmesine gerek bulunmamaktadır.

32. Yabancı uyruklu kişilerin nüfus kayıt örnekleri veya nüfus aile kayıt tabloları ancak istinabe usulüne uygun olarak istenebilir.

İKİNCİ BÖLÜM

YABANCI DEVLETLERDEN GELEN İSTİNABE TALEPLERİ

İkili Anlaşma veya Çok Taraflı Sözleşme Bulunması Halinde:

33. Yabancı devletten gelen istinabe talebinde, yabancı devlet ile Türkiye arasında ikili anlaşma veya çok taraflı sözleşme varsa, istinabe bu anlaşma veya sözleşme hükümlerine göre yerine getirilir.

34. Devletlere göre istinabe işlemlerinde uygulanacak esaslar Ek(5)’tedir.

35. 1954 tarihli Sözleşme ve 1970 tarihli Sözleşme ile ikili anlaşmalar veya adli yardımlaşma kuralları uyarınca Bakanlığımıza gönderilen istinabe evrakı, merkezi makam sıfatı ile gerekli inceleme yapıldıktan sonra istinabenin yapılacağı yerdeki adli makama iletilir.

36. İstinabeyi yapan adli makam izlenecek usul bakımından Türk kanunlarını uygular. Yabancı devlet makamından gönderilen istinabe evrakı içeriği itibariyle, Türkiye’nin egemenliğine, güvenliğine veya kamu düzenine aykırı görülür veya talep kanunlarımıza uygun bulunmazsa, bu gerekçeler gösterilmek suretiyle istinabe talebi adli makamlarımızca reddedilebilir.

İkili Anlaşma veya Çok Taraflı Sözleşme Bulunmaması Halinde:

37. Yabancı bir devletin Türkiye'den talep ettiği istinabede, talep eden devlet ile Türkiye arasında bu konuda herhangi bir ikili anlaşma veya çok taraflı sözleşme yoksa, o takdirde istinabe, karşılıklılık esasları çerçevesinde uluslararası adli yardımlaşma kurallarına göre yerine getirilir.

38. Bu çerçevede diplomatik yoldan Bakanlığımıza gönderilen hukuki ve ticari konulardaki istinabe talebi, yetkili adli makama gönderilir. İstinabeyi yapan adli makam izlenecek usul bakımından Türk Kanunlarını uygular. Bu şekilde tamamlanan istinabe işlemi, talep eden yabancı devlet makamına iletilmek üzere Bakanlığımıza gönderilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YABANCI DEVLETLERDE BULUNAN VATANDAŞLARIMIZIN ADRES, EKONOMİK VE SOSYAL DURUMLARININ ARAŞTIRILMASI

39. Adalet Bakanlığı ile Dışişleri Bakanlığı arasında imzalanan 19.12.2009 tarihli Veri Erişim, Paylaşım ve Kullanım Esaslarına Dair Protokol uyarınca; öncelikle, yabancı devletlerde bulunan vatandaşlarımızın Konsolosluk-net sisteminde kayıtlı adreslerine adli mercilerimizce UYAP üzerinden ulaşılır.

40. Konsolosluk-net sisteminde adres bulunmaması halinde, hazırlanacak istinabe evrakı ile yabancı ülke yetkili adli makamlarından adresin tespiti talep edilir.

41. Özellikle; Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyine üye devletlerde ikamet eden vatandaşlarımızın adreslerinin tespitine ilişkin taleplerde, bilgi isteyen adli makamın ismi ile, görülmekte olan davanın türü, tarafları, içeriği, adresi istenen kişinin açık kimlik bilgileri ve davada hangi sıfatla bulunduğu, verilmiş bir mahkeme kararı söz konusu ise kararın içeriği hakkında bilgiler yer alır.

42. Adli makamlarımız, Türk ya da yabancı uyruklu şahısların yurda giriş veya çıkışlarına ilişkin bilgileri –bu veriler Valilikler bünyesinde mevcut bilgi işletim sistemlerine işlendiğinden- bulunduğu yer Valiliğinden (Emniyet Müdürlüğünden) talep eder.

43. Vatandaşlarımızın ekonomik ve sosyal durumlarının araştırılması ile ücret tespiti, yurtdışı temsilciliklerimiz aracılığıyla yapılabileceği gibi 1970 tarihli Sözleşme uyarınca istinabe evrakı düzenlenmek suretiyle de istenebilir.

Buna göre;

a. Bu tür taleplere ilişkin olarak Bakanlığımıza gönderilecek mahkeme müzekkerelerine, ilgili kişinin yurt dışında bilinen en son açık adresinin, şehir kod numarası ile birlikte ve orijinal yazılış şekliyle tam olarak yazılması, karışıklığa ve yanlışlığa yer verilmemesi için ilgilinin anne ve baba adının, doğum yerinin, ay, gün ve yıl olarak doğum tarihinin de belirtilmesi gerekmektedir. Bakanlığımızla yapılan yazışmalarda cevap için posta pulu eklenmesine gerek bulunmamaktadır.

b. 1970 tarihli Sözleşmenin "İstinabe Talebi" başlıklı 1 ilâ 14'üncü maddelerinde istinabe talebinin düzenlenmesi usulü uyarınca, yabancı devlet yetkili makamlarına gönderilecek bu tür istinabe talebinde, yapılması istenen işlemlerin belirtildiği, ilgili adli makamın imza ve mührünü taşıyan bir istinabe talep yazısı düzenlenir. Ek(1) Talep yazısı ile eklenecek evrakın Türkçe aslı veya onaylı örneklerinin yabancı devletin dilinde yapılmış tercümelemleri ile birlikte ikiye takım halinde düzenlenerek Bakanlığımıza gönderilir.

44. İş bu Genelge ile, Hukuki Konularda Uluslararası Adli Yardımlaşma Taleplerine Uygulanacak Esaslara ilişkin 01/03/2008 tarihli ve 63/1 sayılı Genelge yürürlükten kaldırılmıştır.

45. Bu Genelgenin ekleri, Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü tarafından ihtiyaç duyulduğunda güncellenerek www.uhdigm.adalet.gov.tr web adresinde yayımlanacaktır.

Bilgi edinilmesini ve hukuki konularda uluslararası adli yardımlaşma işlemlerinin bu Genelge esaslarına uygun olarak yürütülmesinde özen gösterilmesini rica ederim.

Sadullah ERGİN
Bakan

EKLER:

EK-1 İstinabe Talepnamesi (**İngilizce, Fransızca**)

EK-2 1970 Tarihli Hukukî veya Ticarî Konularda Yabancı Ülkelerde Delil Sağlanması Hakkında Lahey Sözleşmesine Taraf Devletler

EK-3 1970 Tarihli Hukukî veya Ticarî Konularda Yabancı Ülkelerde Delil Sağlanması Hakkında Lahey Sözleşmesine Taraf Devletlerin Merkezî Makamları ve Yazışma Dilleri

EK-4 1954 Tarihli Lahey Hukuk Usulüne Dair Sözleşmeye Taraf Olan Devletler

EK-5 Devletlere Göre Özellik Arz Eden Uygulamalar

EK-6 Belçika'nın İdari Bölünmesi İtibarıyla, Adli Yazışma Dilleri ve Görevli Başkonsolosluklar

EK-7 İsviçre'nin İdarî Bölünmesi İtibarıyla Adli Yazışma Dilleri ve Adresleri